

Τα χαρτονόμουτρα στις σκηνές του συγγραφικού και εικαστικού έργου του Γιάννη Σκαρίμπα

[Γ2' μέρος]

ΙΧ. Σταμπούλου Συμεών

Μέρος των σκαριμπικών δημιουργιών για το Θέατρο Σκιών κοσμούν τις σελίδες του συγγράμματος *Αντικαραγκιόζης ο Μέγας*, που την από ΝΕΦΕΛΗΣ τελευταία (το 2014) και ιδιαιτέρως καλαίσθητη εκδοτική εκδοχή του συγγράμματος προλογίζει ο **Φιλολόγος-Ελληνιστής Συμεών Σταμπούλου**, ο οποίος σε – υπό τον χαρακτηριστικό τίτλο **Ο Αντι-Καραγκιόζης ο Μέγας τού Γιάννη Σκαρίμπα στο ΒΟΥΔΟΥΡ-ΜΠΕΡΝΤΕ της Χαλκίδας** – σχετική του ομιλία στο βιβλιοπωλείο ΠΟΡΘΟΜΟΣ και στη συνέχεια δια των **Αγιαθουμιώτικων Νέων**

8

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2015

Αγιαθουμιώτικα ΝΕΑ

‘Ο Αντι-Καραγκιόζης ο Μέγας τού Γιάννη Σκαρίμπα στο ΒΟΥΔΟΥΡ-ΜΠΕΡΝΤΕ της Χαλκίδας

Χαιρετίζουμε απόψε την κυκλοφόρηση ενός ακόμη βιβλίου, και δη κομψότατου, στη σειρά των *Απάντων* τού Γιάννη Σκαρίμπα, από τις εκδόσεις Νεφέλη.¹

Αντιχαιρετίζουμε πέρα για πέρα τόν Αντικαραγκιόζη τόν Μέγα, τα ατίθασα χαρτονόμουτρα τής πιο μοντέρνας αισθητικής γραμμής, καμωμένα από εύτελη, άχρηστα υλικά τού πολιτισμού τών αποβλήτων. ‘Ο Αντι Γουόρχολ θά ζήλευε αυτόν τόν μάστορα τής κοπτικής και ραπτικής, τού μιμητικού αντίγραφου πού δραπετεύει από τὸ πρωτότυπο και τώρα «παίζει στὸ ἄγνωστο», ἀδέσποτο, χωρίς τὸν δημιουργό του. Ο Μπόμπ Γουίλσον πὸ τόσο ἀρέσκειται σὲ παιχνίδια μὲ ἴσκιους, θά σκηνοθετοῦσε μιά νέκρια εὐφρόσυνη μὲ ψυχὴς χορεύουσες πάνω στὸν θάνατό τους. Αντιχαιρετίζουμε τὸν Μεγαλέξανδρο μὲ τὰ κομψὰ στιβάδια και τὰ χτυπητὰ τακούνια τῶν κουτσοβάκιδων. Τὴν Φατμέ τὸ φανταστικοῦ νεοκλασικοῦ μὲ θέα τὴν παράγκα -ἀπέναντι- τοῦ κυρίου Καραγκιοζόπουλου, θυμάτων και τῶν δύο τῆς ἀντιπαροχῆς και τῶν οικονομικῶν σχεδιασμῶν. Αντιχαιρετίζουμε τοὺς ἴσκιους πὸ ὑψώθηκαν κάποτε γιὰ νὰ μᾶς δείξουν ὅτι «ἡ ζωὴ εἶν’ ἓνα ὄνειρο [...]». Στὸν ψεύτη κόσμῳ πὸ βρέθηκαν, ψεύτικα εἶναι τὰ δέντρα κι’ οἱ θάλασσες, ψέματα τὰ καράβια, οἱ ἀνεμοὶ, ψεύτρα ἡ ἀγάπη». «Όλα τὰ πράγματα – οἱ καιροὶ, οἱ τόποι, οἱ ἐπιπέδες - ἓνας ἐξάισπος θιασος ὑποοστά

φωνή σὰν ἀπὸ ἀντηχείο τοῦ Κάτω Κόσμου, φωνὲς προ-

μὲ τὰ λυχνάρια ἀπὸ τὰ πίσω τῆς -δὴ ἡ ὠραία μας Ρωμοσύνη [...]. Νὰ ὁ καπετάν-Γκρῆς (στὸ κατάφωτο) ἐκδικητὴς νὰ προβαίνει. Και νὰ ξεσπαθωμένα και ἐπίπεδα τὰ παλληκάρια τὸν ἀράδα [...]. Πλάσματα τοῦ ψαλιδοῦ και τῆς κόλλησης (καρφωτὰ σὲ ξυλαράκια) νᾶχουν τόσες χαρὲς και τόσα βάσανα, νὰ ἐρωτεύωνται ἢ νὰ κλαίει! ‘Η Ρωμοσύνη μὲς’ στὰ θάμβη της. Τὸ γένος τὸ αἰώνιο τῶν Ἑλλήνων...».

‘Ας πᾶμε λίγο πίσω. 1931. Διηγείται στὸν Κ. Μπαστιᾶ: «Διάβαζα ἀπὸ μικρὸς λογιῶ-λογῆς βιβλία. Μυθιστορήματα λαϊκά, τῆς φυλλάδες τοῦ Καραγκιόζη [...]». Ἀνάξιος ἀνηψιὸς ἀρχιλήσταρχων θειῶν μου και ἀπόγονος Σουλιωτῶν [...] μέχρι τῶν 16μου ἐτῶν, φόραγα φουστανέλλα. Ἀλλὰ και στρατιώτης, μέχρι τὰ 26μου (σὰν εὐζωνας) ἐπίσης φουστανέλλα και τσαρούχια». ⁵ Ἐπαναλαμβάνω: 1931. Εἶναι ἡ χρονιά πὸ γράφει τὸ πρῶτο τὸ διήγημα ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ Καραγκιόζη, «‘Ο Αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας». ⁶ Ἡ εὐλογημένη ὥρα πὸ ἐκκολάπτεται τὸ *Θεῖο Τραγί*. Θεωρῶ ἀπίθανο γιὰ τὸν συγγραφέα νὰ ὑποπεύεται, πέρα ἀπὸ τὴν ὁμολογημένη του ἀφοσίωση, τὴν προσηλωση στὸ Θέατρο τῶν ἴσκιων, αὐτὸ πὸ θά ἀκολουθήσει. Καλὰ-καλὰ δὲν τὸ ἔχουμε ὑποπευθεῖ οὔτε κι ἐμεῖς μέχρι σήμερα, ὀγδόντα χρόνια μετὰ. Ἴσως. ἀκοιβῶς ἐπειδὴ εἶναι διακοῦς στυμμένου

κατατεθειμένης στο αναγνωστικό κοινό, μεταξύ άλλων σημείων:

«Χαιρετίζουμε απόψε την κυκλοφόρηση ενός ακόμη **βιβλίου**, και δη **κομψότατου**, στη σειρά των *Απάντων* τού Γιάννη Σκαρίμπα, από τις εκδόσεις Νεφέλη. Αντιχαιρετίζουμε πέρα για πέρα τον *Αντικαραγκιόζη τον Μέγα*, τα **ατίθασα χαρτονόμουτρα τής πιο μοντέρνας αισθητικής**

γραμμής, **καμωμένα από** ευτελή, άχρηστα υλικά τού **πολιτισμού των αποβλήτων**. Ο Άντυ Γουόρχολ θα ζήλευε αυτόν τον μάστορα τής κοπτικής και ραπτικής, του μιμητικού αντίγραφου που δραπετεύει από το πρωτότυπο και τώρα “παίζει στο άγνωστο”, αδέσποτο, χωρίς τον δημιουργό του.»

Συνεχίζοντας τα λεγόμενά του ο Συμεών, εισχωρεί στον διηγηματικό κορμό των *Τριών άδειων καρεκλών*, όπου από το 1976 **Ο θεός μ’ απ’ τη Γκιώνα** επιβλητικός φιγουράρει, τονίζοντας εμφαντικά πως «**εντός του περνοδιαβαίνει χωνεμένη ολόκληρη η νεοελληνική μας ιστορία, και ο νοών νοείτω**. (Για του λόγου το αληθές) μεταφέρω, με ευλάβεια βιβλική, ως επιμύθιο τού ωραίου μας δράματος, μόνο μία περικοπή:

“Εκείνα τα παιδιακίσια μου οράματα φωτίστηκαν με μian αράδα φλογίτσες. Μέσα σ’ ένα παραλληλόγραμμο τετράγωνο (απ’ **άσπρο κάμποτ**) φωτισμένο πρόβαλε – με τα λυχνάρια από τα πίσω της – όλη η ωραία μας Ρωμοσύνη [...]. Να **ο καπετάν Γκρης** (στο κατάφωτο) εκδικητής να προβαίνει. Και να, **ξεσπαθωμένα κι επίπεδα τα παλληκάρια του αράδα** [...]. **Πλάσματα του ψαλιδιού και της κόλλησης** (καρφωτά σε ξυλαράκια) νάχουν τόσες χαρές και τόσα βάσανα, να ερωτεύονται ή να κλαίνει!. **Η Ρωμοσύνη μες στα θάμβη της. Το γένος το αιώνιο των Ελλήνων...**” .»

Στη συνέχεια, ο ομιλητής μεταφέρεται πίσω στον χρόνο, στα 1931, οπότε ο Σκαρίμπας «**γράφει το πρώτο του διήγημα από τον κόσμο του Καραγκιόζη**. Είναι **Ο Αυτοκράτωρ τής Κίνας** και η ευλογημένη ώρα που **εκκολάπτεται το Θείο Τραγί**. Θεωρώ απίθανο για τον συγγραφέα να υποπτεύεται, πέρα από την ομολογημένη του αφοσίωση, την προσήλωση στο **Θέατρο των ίσκιων**, αυτό που θα ακολουθήσει. Καλά καλά δεν το έχουμε υποπτευθεί ούτε κι εμείς μέχρι σήμερα, ογδόντα χρόνια μετά. Ίσως, ακριβώς επειδή **έχει διαρκώς στημένους μπροστά του τους χάρτινους ήρωες και ακούει τη λαλιά τους, μπολιάζει και στους δικούς του ήρωες της τέχνης αυτής το φαρμάκι**. Εννοώ ότι **ο χαρακτήρας, λ.χ. του Μαριάμπα ή του Πιττακού, το ήθος, ο αυτοσαρκασμός, η ροπή προς την γκάφα, το ψέμα, η αυτοθυσία και η αναπόφευκτη ήττα, έρχονται όλα “ντρίτα” από το θέατρο Σκιών**.»

Συμεών Σταμπούλου: «Χαλκίδα 28.8.2016

Γιάννης Σκαρίμπας. Ο φανοστάτης της εποχής μας.

[...]Ο “**φανοστάτης**” Σκαρίμπας ρίχνει φως στις σκοτεινές γωνιές όπου **εξορίσαμε την φαντασία μας**. Και την ανασύρει [...]μεγαλώνοντας τα όρια της ζωής και του πραγματικού.

Οι ήρωες του Σκαρίμπα βγαίνουν από τα “**όρια**” του κόσμου: από τα γεωγραφικά και λογοτεχνικά (Θερβάντες) μέχρι τα υπαρξιακά και μεταφυσικά. **Ηρωας των ηρώων του είναι ο Καραγκιόζης**. Κυνηγάει το όνειρο, τρέχει άλλοτε για να γλυτώσει από τον **Βεληγέκα** (την **πραγματικότητα**) και άλλοτε για να δει την **Φατμέ**, τον **έρωτα**, το **Όνειρο**

στο κύμα του Παπαδιαμάντη. Γιατί μόνο ο έρωτας δείχνει το σφιχταγκάλιασμα της ζωής. **Ο ήρώας του είναι σχεδόν πάντα εραστής.** Στο *Θείο τραγί*, στον *Μαριάμπα*, στο *Σόλο του Φίγκαρω*, στο *Βατερλώ δύο γελοίων*, στα ποιήματά του, στα θεατρικά του.»

«**Ο Γιάννης στο Θείο Τραγί (1933)**, αυτός ο εξιλαστήριος αμνός, επανέρχεται δύο χρόνια μετά ως **Πιττακός μεταμφιεσμένος σε Ιωάννην Μαριάμπα**, δηλαδή έναν **Καραγκιοζοπαίκτη λαβωμένον ανεπανόρθωτα από την Μαριώ του**, την Φατμέ του ήρωά του. Μετά τον θάνατό του **θα έλθει να την διεκδικήσει ο πραγματικός Μαριάμπας, ως Πιττακός**, για να ολοκληρωθεί επί σκηνής το Βατερλώ των δυο γελοίων.

Η μόνη διαφορά είναι ότι **οι φιγούρες** εδώ, **χάρτινες** μέσα στις σελίδες του βιβλίου, **σκιτσαρισμένες στις λευκές κόλλες** του συγγραφέα, **αντί της πάμφωτης πάνας**, παίρνουν για τις ανάγκες του μυθιστορήματος ονόματα αστικά, παράξενα, αινιγματικά: Ταχράμπας, Μαχραμής, Μύγιος, Χαμόδρακας. Αλλά και εκείνον τον **μυστήριο Χαλκιδαίο που περιφέρεται στην πόλη κρατώντας έναν πετεινό κι ένα χαλασμένο ξυπνητήρι**. Δηλαδή, τι; **Έχει χαλάσει ο χρόνος;** Έχουν “ακινήσει” τα πράγματα; **Θέλει να δώσει προς επισκευήν, ποιόν;, τον πετεινό; Λαλεί μήπως παράταιρα, εκτός χρόνου;**

Το χαλασμένο ξυπνητήρι του Καραγκιόζη ανατρέπει την τάξη του κόσμου: η αμαξοστοιχία των εξήμισυ, λόγω βλάβης επίσης, βαίνει ολοταχώς προς τα πίσω, πίσω στον χρόνο. Ο ταξιδιώτης ιεροσπουδαστής ξαναγίνεται νήπιο που μπουσουλάει στα τέσσερα, **ο Καραγκιόζης σαλπάρει εγκαίρως απ’ το τραίνο στο χωριό τής Σιωπίας του**, ενώ οι άλλοι “τραβάνε προς τη μαύρη τους μοίρα, με σύξυλους τραίνο, σιδηροδρομικούς και εισιτήρια... Θα εκτροχιαστούν μαζί κατακόρυφα, όξω απ’ τη διάσταση του χρόνου”. Ιδού ο παράταιρος πετεινός του πανδαμάτορος χρόνου.

Ή, άλλο παράδειγμα, **μόνον ένας Καραγκιόζης-Γεωπόνος** θα ισχυριζόταν σοβαροφανώς ότι λόγω της φυτονευρικής κυκλοθυμίας τους τα αρθρόκνημα φυτά μπορούν και περπατούν, να κάνουν πέρα δώθε το καθημερινό τους σουλάτσο. “Τι μου λέγεις, μπρε;”, απορεί ο Χα(ν)τζηαβάτης. “Που να σε θάψω!”, τον διαβεβαιώνει ο Καραγκιόζης. Ή, θα έβλεπε τρεις καρέκλες να «ανεβοκατεβαίνουν στις νεροφούσκες του Εύριπου σαν που – ναυαγισμένοι – επνιγόνταν». ...]

Συμπεραίνω (κατά τι επικινδύνως): **Η πεζογραφία του Γιάννη Σκαρίμπα**, όπως και **μεγάλο μέρος της ποίησής του**, μεταφυτεύουν, σαν τα αρθρόκνημα του γεωπόνου, με θαυμαστό τρόπο **το Θέατρο Σκιών στο σώμα της νεοελληνικής λογοτεχνίας: η θυμοσοφία των ηρώων, ο ανεκπλήρωτος έρωτας, τα δομικά στοιχεία του μύθου, η σκηνοθεσία στο εσωτερικό της πόλης, συνδράμουν σε αυτό.** Η συνηγορία του αφηγητή στο *Μαριάμπας*: “**Να η ζωή του (του Μαριάμπα) σαν ένας θίασος εξάισιος, κι αυτός πρωταγωνιστής των πραγμάτων.** Είχε σταθεί

αυτός πάντα **μαιτρ μες στις γκάφες του, μαέστρος της κάθε στραβωμάρας.**”

Η εικόνα αυτή συχνάζει στα διηγήματα του 1933, όπως και στο *Βατερλώ δυο γελοίων*: “Εμένα η ήττα μου στάθηκε εξίσωση μαθηματική κάθε γκάφας, αποτέλεσμα ταμπεραμέντου μου κι έμπνευσης [...]. **<Η>μουν μαιτρ γκαφαδόρος! Ήμουν μαέστρος του φάλτσου: τέλειος για να (πατώντας πισώκωλα) παρέλαυνα μ’ αυτή την μπάντα στους δρόμους.**” Παράδειγμα γραφής χωρίς προηγούμενο.

Το υποπτεύεται, πρώτος, ο **Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος**. Το άγημα νυχτερινής παρέλασης, από το ομώνυμο διήγημα [της συλλογής *Ανύπαρκτο λιμάνι*] (που γράφεται τρίτο στη σειρά, ως φυσική συνέχεια των διηγημάτων του Σκαρίμπα *Ο κύριος του Τζακ και Η Ρεβάνς*), μια ναυτική νυχτερινή παρέλαση στην οδό **Βουδούρη στην Χαλκίδα, μετατρέπεται μπροστά στα έκπληκτα μάτια του ναύαρχου-Σκαρίμπα σε παρέλαση χαρτονόμουτρων** με επικεφαλής τον “κομψεπικόμψο πλωτάρχη-”σημαιοφοράκο”, γραμμή για το Κόκκινο Σπίτι, άγημα αλλόκοτο, ονειρικό, **με την επιγραφή κάτω από το κικκλίδωμα του κρηπιδώματος ΒΟΥΔΟΥΡ-ΜΠΕΡΝΤΕ.**

[...]Ο **Σωτήρης Γ. Ραπτόπουλος**, στο εκτενές σημείωμά του *Ο μαθητευόμενος των νευρόσπαστων. Ο κόσμος και η γλώσσα του Καραγκιόζη στα πεζά, τα θεατρικά και τα ποιήματα του Γιάννη Σκαρίμπα*, τεκμηριώνει με πολλά παραδείγματα την **κυριαρχική παρουσία του Καραγκιόζη στη λογοτεχνία του Σκαρίμπα** και καταλήγει: “**Ο αναγνώστης βλέπει τον κύριο αφηγητή/συγγραφέα ως ένα λαλούν σημείο, έναν ζώντα κρίκο της κοινωνικής ζωής της νέας Ελλάδας με το λαϊκό θέατρο που την εικονίζει. Και μήπως δεν είναι έτσι; Δεν είναι ο Καραγκιόζης ένας βασικός έκφρασης της νέας Ελλάδας – και δεν είναι ο Σκαρίμπας ένας βασικός μετακενωτής του στο σώμα της ελληνικής λογοτεχνίας;**».

[*Αγιαθυμιώτκα Νέα*, (Αρ, φύλλου 96, ΙΑΝ.-ΜΑΡ, 2015) Το κείμενο είναι επεξεργασμένη **μορφή ομιλίας** του Συμεών Σταμπουλού στο βιβλιοπωλείο Πορθμός (Χαλκίδα, 12 Γενάρη 2015).]

Χ. Χριστοδούλου Μαρίνα

«[...]Η μορφή του πεσόντος αγγέλου (και σύζευξη θεϊκού με το ζώο) στο *Θείο Τραγί*, που ακούει στο όνομα Γιάννης, θα εξελιχθεί σε γυναικείες φιγούρες, οι οποίες θα ονομαστούν “βοϊδάγγελοι” για να ενώσουν εκ νέου το ζώο και το αγγελικό.

[Εξώφυλλο της ποιητικής συλλογής *Βοϊδάγγελοι* (1968)]

[...]Όπως αναφέρει και ο **Συμεών Γρ. Σταμπουλού**, η μορφή του **Καμπούρη** είναι το **ενδιάμεσο** σχέδιο από τον **Καραγκιόζη** μέχρι τον **Πιερότο**. Ο ήρωας **Καμπούρης** από τους **Εαυτούληδες** έχει “**την ψυχοσύνθεση ενός Καραγκιόζη και την συμπεριφορά ενός κλόουν**”. Κάποτε μάλιστα ο **Σκαρίμπα** αναγκάστηκε να τον υπερασπιστεί από την χλεύη του περιοδικού *Η Αθήνα μας*. Ο **Καμπούρης** **μεταναστεύει ως Βοϊδάγγελος** στην ποιητική συλλογή που θα ακολουθήσει, υπενθυμίζοντας τον πεζογραφικό ομολογόν του από την πρώτη συλλογή διηγημάτων του.

[...]Η **πόλη της Χαλκίδας** [στο έργο του **Σκαρίμπα**] **μεταμορφώνεται σε θέατρο σκιών**, όπου **πολίτες και κλέφτες** ανάμεσά τους και **το ποιητικό εγώ** είναι **στα χέρια του παίχτη**, ο οποίος πίσω από τον μπερντέ βγάζει τις φιγούρες του και **τις κινεί** ώστε να ζουν “**μία ζωή πηδηχτή**”:

Στο κατάφωτο τί ωραία πάνι
μας, να προβαίνουμε,

Καραγκιόζη μου, αχ! τι; αχ! τι
μέθη, ως κρυφά θα κινεί μας να
πηγαίνουμε η ζωή πηδηχτοί!

Στο ποίημα *Comedia dell arte* η πόλη έχει για κατοίκους νευρόσπαστα ανδρείκελα. Η πόλη είναι καρφίτσωμένη πάνω σε πανί· μεταμορφώνεται ξανά μέσα από τους στίχους του ποιητή. Πίσω από τον μπερντέ ο παίχτης κινεί τα νήματα και ορίζει τη μοίρα των ανθρώπινων μορφών. Στο πλήθος των ανδρείκελων εντάσσει και τον εαυτό του το ποιητικό εγώ:

**Και οι κάτοικοι; Κρεμασμένοι ώ τι
θάμα! σ' ένα σπάγκο,
προυμισμένοι, ριχτοί,
χαύνοι κι άναυδοι να λικνίζονται αντάμα
κι όλοι επίπεδοι να μυρίζουν χαρτί;**

( )

Ω αυτό θάναι!...Και δεν θάναι! Κουνά
μας πίσω ο παίχτης κι όπως τότε:

( )

οι καρδιές μας στο σπαθί περαστές,
και όλους και πόλη και πολίτες και κλέφτες
(στα ξυλάκια μας καρφωμένους φριχτά)

[...]“Στην τελευταία στροφή του ποιήματος *Χορός συρτός* [όπως η *Γεωργία Λαδογιάννη* στο άρθρο της *Η Χαλκίδα λογοτεχνικός τόπος του Γιάννη Σκαρίμπα*, στο λογοτεχνικό περιοδικό *Μανιφέστο* σημειώνει] η πόλη είναι το τελευταίο σημάδι του επίγειου κόσμου· με την εικόνα της στολισμένη από τους γλάρους-έργα του ο Σκαρίμπας ταξιδεύει “όξω από τα όρια του κόσμου”.”»

[Στοιχεία ανθρωπογεωγραφίας στην ποίηση του Γιάννη Σκαρίμπα, διατριβή της Μαρίας Χριστοδούλου, (Πάτρα 2012)]

XI. Αιγινίτης Θεόφιλος

«Γεννήθηκα στα **Τρελά Νερά**. Και να φανταστείς πόσο τρελά είναι και τι επιρροή έχουν στους ανθρώπους! Κάποτε είχε έρθει κάποιος γνωστικός άνθρωπος σ' αυτόν τον τόπο, εργατικός και νοικοκύρης, που τον έλεγαν Γιάννη **Σκαρίμπα**. Έκανε το επάγγελμα του εκτελωνιστή. Τότε είχε πολλά καΐκια και μεγάλο εμπόριο αυτό το μέρος με τα τρελά νερά.

Μόλις τελείωνε τη δουλειά, [...]έπαιρνε το καλάμι του [...]έπαιρνε και μένα απ' το χέρι, πιτσιρικάς τότε, κατεβαίναμε λίγο πιο κάτω από το γραφείο, που είχε με τον πατέρα μου και με μάθαινε να ψαρεύω.

Μια μέρα λέει “δεν κάνω κανένα μπανάκι να δροσιστώ”. [...]Αυτό ήταν. [...]Ο άνθρωπος καβάλησε το καλάμι του, πήρε πένα και χαρτί κι άρχισε να γράφει και να σχολιάζει αυτά που γινόντουσαν γύρω του.

Έγραψε θεατρικά έργα, σουρεαλιστικά ποιήματα, καυτηρίαζε τα κακώς κείμενα της εποχής του, **έφτιαχνε καταγκιόζηδες** και άλλα εκτός σοβαρότητας του κατεστημένου. Ε, από τότε όλοι τον έλεγαν ιδιόρρυθμο, παλαβό και διάφορα άλλα τέτοια, γιατί **μίλαγε τη γλώσσα της αλήθειας**.

Ξέρεις, αυτά τα νερά σε κάνουν να βλέπεις τα πράγματα γύρω σου με άλλο μάτι, γιώθεις **σα Θείο Τραγί** και κουτουλάς όποιον θέλει να σε βάλει στην κατσαρόλα. Οι άλλοι όμως σε βλέπουν με άλλο μάτι, σαν αποδιοπομπαίο τράγο, να σε εξοστρακίσουν το συντομότερο θέλουν, αφού δεν μπορούν να σε φάνε. Και, μάλιστα, τώρα που είσαι μικρός.»

[Καφενείον η Άνοιξις, του Θεόφилου Αιγινήτη]

[Σκίτσο του Αργύρη Βαλσαμά στους σκαριμπικούς Εαυτούληδες]

Συμεών Σταμπούλου: «Ο χάρτινος κόσμος του Σκαρίμπα συνοψίζεται στο ποίημα *Comedie dell' arte*, ως αναστοχασμός της λογοτεχνικής του διαδρομής μέχρι τη δεκαετία του '70»:

Στο κατάφωτο – τι ωραία – πανί μας,
να προβαίνουμε, Καραγκιόζη μου, αχ! τι;
αχ! τι μέθη, ως κρυφά θα κινεί μας
να πηγαίνουμε – η ζωή – πηδηχτοί!

Μορφονιός συ, μα με σκύλινα μούτρα
– Χατζαντζάρης, πίσω σου, εγώ – κατηφές –
μια πεντάρα νάχεις – μάτι – στην κούτρα
και των ρούχων μας να φωτάν οι ραφές.

Και τραγούδι συ να σκας – τι παιάνας!
«έβγα! έβγα να με ιδείς μια σταλιά!»
κι οι φλογίτσες ν’ ακοντίζουν της πάνας
σαν που – φλόγινα – θα πετάξουν πουλιά.

Κι ως Βοϊδάγγελοι θα πατάμε, να τρίζουν
οι χαρτένιες μας φιγούρες και νάν’
λες των ξύλων μας οι σκιές θα γυρίζουν,
σαν κεραίες που το κενό ερευνάν.

Τότε, ω τότε – απ’ το Σεράι, στο βάθος,
στη σιγή θα προβεί της νυχτός
η Φατμέ, τσοκ Χανούμ, και – τι λάθος! –
θάν’ το μάτι της – βρε! – μια τρύπα φωτός!

.....

Αχ! τι νάναι; Καραγκιόζη μου: «Εισήλθον
εις την πόλιν – να ρωτάς μας – λησταί,
οι δε κάτοικοι (μα ποιοι κάτοικοι;) εξήλθον
απ’ τις τρύπες!» (μα ποιες τρύπες;) Χριστέ!

[Γιάννης Σκαρίμπας, *Comedie dell' arte* (απόσπασμα), από τη συλλογή *Βοϊδάγγελοι* (1968) στο: *Απαντες σίχοι 1936-1970*, Νεφέλη, 2010.]

Προγενέστερο αυτού υπήρξε **Ο καμπούρης**, για τον οποίο ο Λάμπρος Βαρελάς σε άρθρο του στα *Αγιαθυμιώτικα Νέα* (τεύχος 106, ΙΟΥΛ.-ΣΕΠ. 2017) αναφέρει πως η πρώτη δημοσίευση του – με παραπομπές στο Θέατρο Σκιών – ποιήματος έγινε το 1938.

Ο καμπούρης

Θα της άρεζα φαίνεται και με είχε πάρει
Για τις ιδέες μου που έχω, τις μπρούσκες
Έτσι με των γλουτών μου (ως είμαι) τις φούσκες
Ζευγάρι.

Μα εγώ πιάστηκα στου έρωτά της την πιάκα
Με τα (έως τα γόνατα κοντά μου) παντζάκια,

Και – αχ- για δαύτη μου, πόσα πίνω φαρμάκια
Τη μπάκα.

Του κάκου μεσ' στ' άλλα μου της τσέπης τουμλέκια
Είχα εγώ –να τα βλέπει- σουγιά και σφυρίχτρα,
Η φωνή μου (σαρμόνικα) ηχούσε – η μπήχτρα-
Γυναικεία!

Το λοιπόν; Να, τούτης μου κακώχω της μούρης
Της σπανής να μπορώ να αγαπώ χωρίς γένια,
Και με γάμπες γυμνές να είμαι – μ' ευγένεια-
Καμπούρης...

Ωω... τα' άνθη τα' αγκάθια, όλα έρχονται στη φύση
Κι όλα φεύγουν στην ώρα τους. (Την τύχη τους νάχα...)
Εγώ τι; Στη ζωή, έχω βιαστεί νάρθω τάχα
Ή αργήσει;

Κλείνοντας, παραθέτουμε απόσπασμα του Σκαρίμπα από επιστολή του προς την εφημερίδα *Το Ποντίκι* στα 1969, όπου κατά της προσπάθειας υποβάθμισης του Θεάτρου Σκιών την αμφίστομη του λόγου του πάλα έσειε: «**Το θέμα του Καραγκιόζη δεν είναι καμμιά αμελητέα υπόθεση, που – τάχα – μόνο τον παιδόκοσμο ενδιαφέρει, αλλά μια από τις πολύ λαϊκές μας πτυχές, όπου – και σ' αυτήν – πάλλει η καρδιά ασταμάτητη, μες στις χιλιετηρίδες του έθνους [...]. Ό Μορφονιός, ο καπετάν Γκρης, ο σιορ-Διονύσιος, ο Βεληγκέκας, ο γλυκομίλητος Χατζηαβάτης, ο Μεγαλέξαντρος, ο μπαρμπα-Γιώργος, όλοι τύποι κοινωνικοί, απαραβίαστοι, στητοί ως κολώνες του Θησειού, αναστενάριοι της δουλείας ή εκδικητές της καταδυναστευομένης Ρωμηοσύνης μπαίνουν σιγά-σιγά στο περιθώριο, ή παίζουν διακοσμητικό μονάχα ρόλο.»**

Αντιστεκόμενος στην παρακμή των καιρών του, «**ολοκληρώνει τον κύκλο τής ζωής του εικονοποιώντας στο χαρτί τη φωνή των ηρώων των ίσκιων, όπως αυτή τυπώθηκε στην παιδική του μνήμη και μπολιάστηκε με τη συγγραφική εμπειρία μισού αιώνα**», ενώ ως ύστατο χαίρε στον πολύτροπο επίγειο βίο του, δήλωνε πως πλέον – ως πολίτης της αθανασίας και της απεραντοσύνης του σύμπαντος κόσμου – συντροφιά του θα έχει τα χαρτονόμουτρά του να παίζει και δι' αυτών διόλου να μην πλήττει.

Κωνσταντίνος Κλ. Μπαϊρακτάρης
Χαλκίδα, 21 Ιανουαρίου 2021

Βιβλιογραφία – Πηγές

1. *Αντικαραγκιόζης ο Μέγας*, του Γιάννη Σκαρίμπα (2014).
2. Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου Φίλοι Γιάννη Σκαρίμπα
3. *Απαντες Στίχοι*, του Γιάννη Σκαρίμπα
4. *Ο Αντι-Καραγκιόζης ο Μέγας του Γιάννη Σκαρίμπα στο Βουδούρ μπερντέ της Χαλκίδας*, άρθρο του Συμεών Σταμπουλού στα *Αγιαθυμιώτικα Νέα* (ΙΑΝ.-ΜΑΡΤΙΟΣ 2015]
5. *Η ελληνική κοινωνία και λογοτεχνία του Μεσοπολέμου, η ανανεωτική τάση και το έργο του Γιάννη Σκαρίμπα ως εκπροσώπου της νεοτερικότητας*, μεταπτυχιακή εργασία της Marynas Nazarenko (Μαρίνας Ναραζένκο) [Θεσσαλονίκη, 2016 (Α.Ε.Μ. 1203). Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σωτηρία Σταυρακοπούλου]
6. *Καραγκιοζοπαίχτες που άφησαν εποχή*, Κείμενα-έρευνα του Τάσου Ανδριώτη (2018)
7. *Καραγκιοζοπαίχτες από Ελλάδα και Κύπρο*, του Θανάση Φωτιάδη
8. *Τα Ψαχνά Ευβοίας*, του Κώστα Τζαβάρα (2001)
9. *Μνήμες από παλιά επαγγέλματα και επιχειρήσεις της Χαλκίδας*, του Κώστα Τζαβάρα (2010)
10. *Άνθρωποι και μη: τα όρια της φαντασίας στον Σκαρίμπα*, του Ξ. Α. Κοκκόλη (Θεσσαλονίκη, 2001)
11. *Σβουρλάκι*, του Θεόφιλου Αιγινήτη (Αθήνα, 2008)
12. *Καφενείον η Άνοιξις*, του Θεόφιλου Αιγινήτη (Αθήνα, 2018)
13. *Στοιχεία ανθρωπογεωγραφίας στην ποίηση του Γιάννη Σκαρίμπα*, διατριβή της Μαρίνας Χριστοδούλου, (Πάτρα 2012)
14. *Το μακρύ (ρομαντικό) χέρι του Καραγκιόζη: αρλεκίνοι, νευρόσπαστα, χαρτονόμουτρα στο συρτό χορό του Σκαρίμπα*, της Ιωάννας Ναούμ (ανακοίνωση στο Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Γιάννη Σκαρίμπα, το 2005)
15. *Ο «μαιτρ του φάλτσου» και η clownerie του Μεσοπολέμου*, άρθρο της Κατερίνας Κωστίου στο με *Σελίδες για τον Γιάννη Σκαρίμπα* περιοδικό ΟΡΟΠΕΔΙΟ (τεύχος 12, καλοκαίρι 2012)
16. *Η Χαλκίδα λογοτεχνικός τόπος του Γιάννη Σκαρίμπα*, της Γεωργίας Λαδογιάννη (Περιοδικό Μανιφέστο)
17. *Ανέκδοτα και Αθησαύριστα κείμενα του Γιάννη Σκαρίμπα*, της Σούλας Παπαγεωργοπούλου (Χαλκίδα, 2005)
18. *Καραγκιόζης ο Μέγας*, άρθρο του Γιάννη Σκαρίμπα στο περιοδικό *Ευβοϊκός Λόγος* (Ιούνιος-Ιούλιος 1959)
19. *Ελληνικό Θέατρο Σκιών-Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Προς τιμήν του Βάλτερ Πούχγερ*, Επιμέλεια Μόσχος Μορφακίδης-Φυλακτός & Παναγιώτα Παπαδοπούλου (Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών Γρανάδας, 2016)

Κωνσταντίνος Κλ. Μπαϊρακτάρης
Χαλκίδα, 21 Ιανουαρίου 2021